

МАТВЕСВА Н. В.

ст. викладач

ПВНЗ «Хмельницький економічний університет»

НИКИТЮК І. І.

магістрант

ПВНЗ «Хмельницький економічний університет»

УДОСКОНАЛЕННЯ НОВИХ ФОРМ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ

У статті висвітлено важливість і сутність споживчого кредитування. Охарактеризовано форми споживчого кредитування комерційних банків. Автором зазначено розміри кредитів, що надаються громадянам України. Досліджено механізм шляхів управління ризиками в споживчому кредитуванні. Окреслено завдання для підвищення ефективності споживчого кредитування в Україні. Автором акцентовано увагу на тому, що споживче кредитування є невід'ємною ланкою фінансової системи, а тому налагодження справ у цій сфері буде сприятиме розвитку економіки України.

Ключові слова: споживчий кредит, кредитні картки, дебетові картки.

МАТВЕЕВА Н. В.

ст. преподаватель

ЧВУЗ «Хмельницкий экономический университет»

НИКИТЮК И. И.

магістрант

ЧВУЗ «Хмельницкий экономический университет»

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ НОВЫХ ФОРМ ПОТРЕБИТЕЛЬСКОГО КРЕДИТОВАНИЯ

В статье освещены важность и сущность потребительского кредитования. Охарактеризованы формы потребительского кредитования коммерческих банков. Автором отмечено размеры кредитов, предоставляемых гражданам Украины. Исследован механизм путей управления рисками в потребительском кредитовании. Определены задачи для повышения эффективности потребительского кредитования в Украине. Автором акцентировано внимание на том, что потребительское кредитование является неотъемлемым звеном финансовой системы, а поэтому налаживание дел в этой сфере будет способствовать развитию экономики Украины.

Ключевые слова: потребительский кредит, кредитные карты, дебетовые карты.

MATVEEVA N. V.

senior lecturer

Private Higher Educational Institution «Khmelnitsky Economical University»

NYKYTYUK I. I.

master's degree student

PIHE «Khmelnitsky University of Economics»

IMPROVEMENT OF NEW FORMS FOR CONSUMER LENDING

The article highlights the importance and nature of consumer lending. The forms of consumer lending from in commercial banks have been characterized. The author mentioned the size of loans granted to citizens in Ukraine. The mechanism of risk management in consumer lending has been studied. The objectives for improving effective consumer lending in Ukraine were outlined. The author accented attention to the fact that consumer lending is an essential element of the financial system, and therefore the adjustment of affairs in this area will contribute to the development of economy in Ukraine.

Key words: consumer credit, credit cards, debit cards.

nata.matveieva@mail.ru

Постановка проблеми. Розвиток споживчого кредитного ринку України є вигідним не лише для пересічних громадян, але й значною мірою і для самих банків. Вони за рахунок

видачі кредитів не лише примножують свої доходи, але й активно нарощують свою клієнтську базу, тим самим розширюючи та утримуючи свою нішу на ринку банківських послуг. Таким чином, відбувається процес взаємовиручки між кредиторами та позичальниками.

Питання удосконалення кредитної діяльності банків в умовах розвитку ринкових відносин є актуальним, оскільки на сьогодні все більше громадян через брак власних коштів змушені брати кредити, які коштують набагато дорожче, ніж у багатьох країнах Європи. Разом з тим, така ситуація супроводжується певними ризиками неповернення кредитів, що негативно відображається на діяльності самих банків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Безпосередньо для розвитку вітчизняних банківських структур і фінансового ринку в цілому важливе теоретичне і практичне значення мають дослідження українських вчених В. Гончаренка, О. Євтуха, В. Лагутіна, А. Мороза, М. Алексеєнка, М. Савлука. Попри усі дослідження, дана тема залишається недостатньо висвітленою, тому питання кредитування населення на споживчі потреби вимагають подальших досліджень.

Постановка завдання. Метою статті є розробка пропозицій щодо удосконалення діяльності комерційних банків України у сфері споживчого кредитування на основі вивчення теоретичних та практичних аспектів досліджуваної проблематики.

Виклад основного матеріалу. Сучасні тенденції в розвитку банківської справи в країнах з розвинутою ринковою економікою характеризуються збільшенням кількості здійснюваних банками операцій та надаваних послуг, пошуком їх нових форм.

Сьогодні в Україні більшість населення не може собі дозволити купувати товари тривалого користування за рахунок поточних доходів. Майже половина працездатного населення має доходи, які не перевищують прожиткового мінімуму. Для цих категорій людей, а також пенсіонерів, інвалідів та інших малозабезпечених громадян придбання товарів тривалого користування стає неможливим.

Орієнтація на ринкові відносини передбачає нове розуміння споживчого кредиту, різноманітну економічну роль партнерів у процесі кредитування, зміни схеми їх стосунків. Новим у системі взаємин є участь товаровиробників, будівельних фірм у відтворюючому процесі, охоплюючи процес реалізації товарів. Споживчий кредит повинен пом'якшити кризу неплатежів у народному господарстві.

В Україні термін «споживчий кредит» частіше за все ототожнюється з поняттям «кредит на споживчі цілі», тобто кредит на покупку техніки для особистого використання без подальшої комерційної діяльності з цими товарами такими, як перепродаж, передача товарів до користування 3-тім особам та ін. Але в більш розвинених країнах і правових системах, які адекватно підтримують споживче кредитування, «споживчий кредит» розуміється як надання не тільки самих коштів позичальнику, а і захист його майнових інтересів. Зараз практично в усіх європейських країнах прийнято спеціальні закони про споживчий кредит [4, с. 143].

На сьогоднішній день у комерційних банках з'являються нові форми надання споживчих кредитів, упроваджуються нові банківські кредитні продукти.

В останні роки в комерційних банках почали застосовувати банківські пластикові картки, це одна з найпопулярніших форм споживчого кредиту. Пластикові картки є зручним засобом платежу, які дозволяють своєму власнику проводити розрахунки як на території країни, так і за її межами [2].

В залежності від принципу, який покладено в основу фінансових взаємовідносин банку та власника картки, вони розподіляються на дебетові та кредитові. Дебетова банківська пластикова картка дозволяє розпоряджатися картрахунком у межах залишку коштів на ньому. Ще одна перевага кредиту за банківськими пластиковими картками це те, що він доступний власнику в багатьох країнах світу і 24 години на добу. Клієнту за кредитною карткою встановлюється щомісячний кредитний ліміт, розмір якого визначається виходячи з достатку клієнта та його щомісячного прибутку.

Сьогодні ринок платіжних карток показує динамічний та активний розвиток. У системі грошових розрахунків все більшу роль починають відігравати банківські пластикові картки. Розглянувши діяльність комерційних банків можна визначити, що наповнюючи свій кредитний портфель позиками, варто звернути увагу на нестандартне кредитування. Зокрема, на сьогодні є досить актуальним позичання коштів за допомогою карткових продуктів [2].

Для отримання послуги, за якої фізичній особі виділяють певний ліміт, який можна витратити на потреби, клієнт купує кредитну картку, надаючи при цьому стандартний пакет документів на кредитну картку та проходить оцінку кредитоспроможності.

Для просування кредитно-карткового сервісу можливо розробити під цю послугу нові продукти: здійснення кредитування за гнучкою схемою та за зниженими відсотковими ставками (0,8-0,9 від базової ставки банку) для клієнтів зі стабільною кредитною історією; додаткову послугу у вигляді автоматичної програми страхування при подорожі за кордон, випуск додаткової картки високого класу для члена родини позичача, телефонні картки у подарунок. Надання додаткових дисконтних і сервісних міжнародних карток і т. д. [2].

Для карткового овердрафту під зарплатні проекти власнику картки не треба вносити до банку грошові кошти у вигляді страхового депозиту для забезпечення кредиту.

Ще один напрямок банківського кредитування в комерційних банках на пластикові картки є – надання позик корпоративним клієнтам. За бажанням клієнта банк розраховує та встановлює ліміт кредитування підприємства, яким підприємство може скористатись в будь-який момент, розподіливши його на корпоративні картки своїх працівників.

Кредит на банківську картку пов'язаний з більшим ступенем ризику, ніж інші види споживчого кредитування. Треба враховувати наступні два аспекти: кредит на банківську карту відноситься до категорії кредитів без забезпечення, гарантією є лише ім'я самого позичальника, його добра воля, прагнення і можливість погасити кредит.

Таким чином, являючись одним із джерел кредитного ризику, карткові позички необхідно розглядати з точки зору загальної стратегії банківського кредитування. Плануючи діяльність в області карткового бізнесу, банк повинен координувати її з іншими інвестиційними рішеннями і операціями по залученню фінансових ресурсів.

Окрім забезпечення соціальних потреб населення, споживчий кредит відіграє значну роль у формуванні платоспроможного попиту населення, який, у свою чергу, впливає на розвиток економіки країни, полегшуючи процес реалізації продукції, прискорюючи отримання прибутку і доходів державного бюджету. Визначення державою умов надання споживчого кредиту допомагає регулювати грошовий обіг у країні.

Банк надає кредити фізичним особам у розмірах, що визначається виходячи з вартості товарів і послуг, які є об'єктом кредитування, в межах вартості майна, майнових прав, які можуть бути передані банку в забезпечення фізичною особою з урахуванням суми її поточних доходів. Фізичні особи погашають кредит шляхом перерахування коштів з особистого вкладу, депозитного рахунку, переказами через пошту та Інтернет або готівкою через каси банківських установ чи приладів самообслуговування в торговельних мережах.

Розміри кредитів, що надаються громадянам України, обмежуються [1]:

– граничними розмірами, встановленими комерційним банком для конкретного виду кредитів;

– платоспроможністю позичальника, його здатністю повністю й у встановлений строк повернути отриманий кредит;

– вартістю заставленого майна та цінних паперів, що можуть бути надані позичальником (іншою особою) для забезпечення повернення кредиту з урахуванням виду застави.

Споживче кредитування вважається ризиковим, і тому банки свідомо закладають високі ставки за кредитами. Тому тільки окремі види споживчого кредитування можуть похвалитися низькими ставками, якщо мають заставу чи майнового поручителя.

Управління ризиками в споживчому кредитуванні здійснюється шляхом:

– системного виявлення, аналізу, оцінки та контролю ризиків: ліквідності, достатності капіталу, кредитного, процентного, операційного, валютного, ринкового тощо;

- встановлення цільових, критичних та граничних значень ключових показників ризику;
- постійного моніторингу фактичних значень ключових показників ризику;
- застосування адекватних заходів реагування у разі наближення фактичних значень ключових показників ризику до критичних та/або граничних значень;
- інформування керівництва.

Комерційні банки вживають ряд заходів, щоб гарантувати погашення споживчих кредитів. Після надання кредиту підрозділ управління ризиками несе відповідальність за управління кредитом, що включає постійний контроль фінансового стану позичальника, дотримання позичальником положень, встановлених кредитним договором, а також надає рекомендації щодо подальшої співпраці з клієнтом.

Правда, експерти відзначають той факт, що потенціал зростання кредитного ринку за рахунок споживчого кредитування не безмежний. Водночас кредитування населення в рамках цих продуктів тепер сконцентровано на масовому сегменті із середнім і нижче середнього доходом. Утім кількість якісних позичальників тут знижується, тому що ресурси дорожчають, кредитний ризик зростає, збільшується ціна кредитів. Тому в 2014 році банки застосовуватимуть під час ціноутворення підхід «премія за ризик», або risk based pricing, коли найбільш якісні позичальники платитимуть найменше за кредитом. Проте клієнти із середнім і нижче середнього доходом будуть незгодні на такі високі процентні ставки [3].

Висновки. Підводячи підсумок варто зазначити, що споживче кредитування є невід’ємною ланкою фінансової системи, а тому налагодження справ у цій сфері буде сприятиме розвитку економіки України. Складною проблемою є високі відсоткові ставки за споживчими кредитами, тому банки не можуть об’єктивно оцінити платоспроможність населення країни і пропонують нерівні умови кредитування, тобто населення з нижчими доходами не в змозі платити такі ж відсотки, як населення з високими доходами. Важливо, щоб у майбутньому інформація щодо кредитування стала більш прозорою та доступнішою.

Для підвищення ефективності споживчого кредитування в Україні слід вирішити наступні завдання:

- використовувати комплексні методики оцінки кредитоспроможності позичальника – фізичної особи (це знизить привабливість деяких кредитних програм, проте зменшить кредитний ризик);
- створити та забезпечити функціонування загальнодержавного бюро кредитних історій;
- створити регіональні рейтингові агентства, які б концентрували інформацію про всіх потенційних позичальників;
- банкам сформувані резерви у необхідних обсягах для покриття ризиків проблемної заборгованості;
- використовувати в усіх банківських установах колегіального методу авторизації кредиту, який забезпечує більш детальний контроль за наданням кредитів;
- використовувати заставу як найефективніший вид забезпечення і спосіб мінімізації кредитного ризику;
- приділяти достатньо уваги питанням попередньої оцінки майна, що приймається у заставу, для чого необхідно розглядати можливість створення спеціальних відділів та налагодження співробітництва зі спеціалізованими товариствами з оцінки майна та агентствами нерухомості.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [НТТР://www.bank.gov.ua](http://www.bank.gov.ua). – Офіційний сайт Національного банку України.
3. Триумфальна хода кредитів готівкою: огляд ринку? [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: http://ua.prostobank.ua/spozhivchi_kreditiv/statti/triumfalna_hoda_kreditiv_gotivkoju_oglyad_rinku_spozhivchogo_kredituvannya_za_2012_rik.

4. Сидоренко В. А. Проблеми організації кредитного процесу в комерційних банках України // Вісник УБС НБУ. – 2009. – № 3 (6). – С. 142-147.
